

Министрите на правосъдието за Съюза/Сдружението на българските съдии (СБС)

От създаването му СБС се стреми да създаде и поддържа конструктивни и ползотворни отношения на сътрудничество с Министерството на правосъдието в името на постигането на добро и качествено правосъдие.

От III общо годишно събрание (21-23 април 1922 г.) до последното XIX събрание (15 септември 1945 г.) министрите на правосъдието са официални гости или поздравяват чрез свои представители и телеграми форумите на организираното съдийство. След второто общо годишно събрание (6-7 май 1921 г.) се слага началото на провеждане и на среща на УС с министъра на правосъдието, на която го запознава с работата на събранието и му връчва приетите резолюции. Наред с това се провеждат регулярни срещи по конкретни въпроси и проблеми, свързани с материалното положение на магистратите, регламентирането на принципа на несменяемост, преместването и уволнението на съдии и прокурори в нарушение на съдоустройствения закон и др. Налага се и традицията в „Съдийски вестник“ да поздравява новия министър и да дава оценката на съюза за дейността на отиващия си.

Присъствието на министрите на общите годишни събрания на съюза и техните приветствия са показателен факт, който говори убедително за авторитета на съюза и неговата роля за независимостта и развитието на съдебната власт. Наред с кратките, протоколни и учтиви слова, се открояват програмните и вълнуващи речи. Това, което отличава всички поздравления са обективните и позитивни оценки за дейността на съюза.

За първи път министър Петър Янев (БЗНС) поздравява III общо годишно събрание с телеграма от Хасково, поради служебна заетост. В нея

той отправя пожелания за „ползотворна дейност и съдействие в разрешението на трудната на министерството и страната задача”¹.

Министър Рашко Маджаров (Демократически сговор) е първият министър на правосъдието, който уважава с присъствието си V общо годишно събрание на СБС (4 и 5 май 1924 г.) и го приветства като официален представител на правителството. С пълно основание П. Стефанов определя този акт като „събитие”, което слага началото „на една добра традиция”².

Основен мотив в програмната му реч е възстановяването на „завидното и почетно положение”, което са имали съдиите в миналото. Това според него може да стане само с общите усилия на Министерството на правосъдието, Народното събрание и съдийството, чрез „един голям самоконтрол към себе си”. В тази връзка той отделя специално внимание на качествата на добрия съдия и формулира като такива следните: 1) „Добрият съдия трябва да има твърд характер, който да не се влияе от никакви настроения, от никакви политически възгледи – било свои, било чужди – който, най-после да има вътрешна сила да отстоява своите правни принципи”, 2) „да чувства у себе си един културен порив” и 3) да има „една солидна научна подготовка”.

Сред факторите и условията с решаващо значение за формирането и развитието на тези качества, министър Маджаров отдава първостепенно значение на материалното гарантиране на съдиите, за да могат свободно да се отдадат на своята мисия, както и на несменяемостта, като предпоставка за превръщането на България в правова държава. Обещанията му в това отношение са съдържани и обвързани с положението на държавните финанси. Що се отнася до несменяемостта на прокурорите, той заявява, че ще остави този въпрос да бъде решен от Народното събрание, което е

---

¹ В. „Съдийски вестник”, № 17 и 18 от 5 май 1922 г., 1-10, 19; Адвокатски преглед, № 19-20 от 1 май 1922 г., 2-3.

² Стефанов, П. Петият съдийски събор. – Адвокатски преглед, № 19 от 1 юни 1924 г., с. 9.

косвено признание, от една страна, че не е успял да наложи мнението си в правителството, а от друга, че кабинетът мълчаливо отстъпва от своето програмно и предизборно обещание.

За първи път министър на правосъдието излага в един цялостен и конкретен вид своята програма пред организираното съдийство. Тя включва: строг държавен изпит и стаж за младите юристи; издаване на научна юридическа литература, с цел повишаване на подготовката на магистратите, за което са определени 1 млн. лв.; ежегодно изпращане на 15 юристи на двегодишна специализация в чужбина, за което също са предвидени необходимите средства; създаване на научен комитет при Министерството, който да се грижи да не се допускат „произволи и лицеприятия в правосъдното дело“.

Министър Маджаров отдава дължимото на ролята на българския съдия за правното възпитание на народа, за повдигане на неговата, политическа, духовна и материална култура.³

Министерството на правосъдието оценява високо мястото и ролята на съдиите и на съюза в сложния и труден момент от развитието на държавата след априлските събития. В приветствието му до VI общо годишно събрание на СБС (7-8 юни 1925 г.) се отбелязва, че то вижда „в лицето на съюза на сдружените съдии своя най-близък и най-компетентен сътрудник“ в изпълнение на задачата си, „да обезпечи на страната едно достойно и мощно правосъдие“. Управляващият ведомството министър на търговията, промишлеността и труда Димитър Христов, уверява делегатите, че Министерството „полага най-големи усилия в кръга на възможното, при днешните обстоятелства, да подобри положението на съдиите“ както в служебно, така и в материално отношение. Едновременно с това той

---

³ В. „Съдийски вестник“, № 17-18 от 20 май 1924 г., с. 3; В. „Пряпорец“, № 97 от 5 май 1924 г., с. 1; Юридически преглед, 1924, № 6, 290-291.

призовава за „премахването на бавността при правораздаването”, като за целта се даде приоритет на мерките, насочени в тази област.⁴

Министърът на правосъдието проф. д-р Тодор Кулев, най-дълго задържал се на този пост през управлението на Демократическия сговор, поздравява делегатите на VII общо годишно събрание (5-6 май 1926 г.). Той декларира готовността на правителството да работи „в единение” със съдийството. „Ние желаем – заявява министър Кулев - с вашето сътрудничество да издигнем правосъдното дело до степен да прави чест на младата ни държава”⁵. През следващите години той изпраща поздравителни телеграми със сходен текст, а VII общо годишно събрание е поздравено от от негово име от председателя на гражданското отделение на министерството Владимир Лингоров.

XV общо годишно събрание на СБС (15 и 16 април 1934 г.) е единственото, на което не присъства министърът на правосъдието Йордан Качаков и няма приветствие от негово име или поздравителна телеграма. Макар и официално поканен, министър Качаков отказва дадената му чест с мотива, че е „бил лично оскърбен от действията на управителния съвет”. Този факт не се вписва в положителния тон и оценки, които делегатите и събранието дават на дейността на министъра.⁶

Министър Любен Диков (22 януари 1935 - 21 април 1935 г.) е първият, който прави важни промени в ръководството на Министерството. За началник на гражданското отделение е командирован Янко Тумпаров – член на Софийския Апелативен съд, за началник на углавното отделение – Димитър Георгов (зам. прокурор при Софийския Апелативен съд), за подначалник на същото – Константин Петров (помощник на Софийския околийски съдия, а д-р Константин Партов (прокурор при Плевенския

---

⁴ ЦДА, ф. 537 К, оп. 1, а. е. 2, л. 13; В. „Съдийски вестник”, № 19-20 от 20 юни 1925 г., с. 2.

⁵ В. „Съдийски вестник”, № 19-20 от 20 юни 1925 г., с. 3.

⁶ ЦДА, ф. 537 К, оп. 1, а. е. 16, л. 35, 217; В. „Съдийски вестник”, № 8, април 1934 г., 127-128.

областен съд) започва работа в Министерството. Назначенията са знакови и министър Диков изрично отбелязва това, като казва, че по този начин „отговаря на една нужда, тия постове да се заемат от лица, идващи от средите на сдруженото съдийство. Те са посочени от съдийството да го представляват морално и правно пред обществото”⁷. В. „Съдийски вестник” ги оценява адекватно, като израз на „значението на сружението в правния живот” на страната⁸.

Впечатляваща по своя професионален и емоционален заряд е речта на министър Димитър Пешев, произнесена пред XVI общо годишно събрание на сдружението (30 и 31 май 1936 г.). Той извежда на преден план неоспоримия факт, че в годините на драматични и трагични събития СБС успява да запази единството си, да утвърди своя авторитет и достойнство, да допринесе за стабилността и развитието на правосъдното дело и на държавния живот в страната. Ясно и категорично заявява, че независимостта на съдебната власт „може да съществува там, където тази власт почива на един авторитет, а авторитетът трябва да се гради върху достойнството на онези, които я носят.”

В отговор на различни гласове и твърдения, Д. Пешев специално подчертава, че авторитетът на българския съдия и непоклатимият морал на сдружението не подлежат на съмнение. В условията на моралната криза, в която се намира страната, той определя като основна задача и задължение на съдийството „да бъде проникнато от съзнанието за своята собствена отговорност, да върви винаги с постоянната еволюция на живота и правото и от там да се стреми да съгласува дейността си с правосъзнанието на масите, за да не получи упрека, че то копае някаква пропаст между себе си и народа”. Министърът на правосъдието характеризира 16-годишната дейност на сдружението като „една история”,

---

⁷ В. „Зора” от 26 февруари 1935 г.

⁸ В. „Съдийски вестник”, № 6, февруари 1935 г., с. 96.

„една заслуга, която, сигурно, идните поколения ще оценят по достойнство и ще отдадат заслуженото” на нейните творци⁹.

По подобен начин звучи и словото на министър Илия Кожухаров пред делегатите на XVII редовно общо събрание (30 април и 1 май 1938 г.) Той определя съдиите като „една от важните съставки на българската ръководеща интелигенция, из средата на която се излъчиха най-достойните и просветени строители на съвременна България”. Член на сдружението от първите години на съществуването му, министър Кожухаров нарича пътя изминат от организацията „доблестен и прекрасен”. Според него трите опори, върху които трябва да продължи да се изгражда и развива българското правосъдие са: съдийството, държавата, която „чрез своето управление има дълга да подобри материалните условия” на съдиите, и общественото мнение, което трябва да „продължава да се отнася с доверие, вяра и надежда към българското правосъдие и лицата, които го раздават”. На българския съдия пожелава да служи на „здравите и съкровени традиции”, „да усилва и заздравява моралът в съдийската среда”, да продължи усилията „за повече познания”, като следи оригиналната и преводна литература, да бъде „истински реален социал-политик”, защото правосъдието „не може да бъде откъснато от живота, служещо на някакви свои собствени цели”¹⁰.

Министър Кожухаров специално отбелязва, че „цени голямото значение на сдружението на българското съдийство, като една организация, чиято пряка задача е усъвършенстването на правосъдното дело и която в изпълнение на тази своя задача ще окаже ценното си сътрудничество на Министерството на правосъдието в неговата управителна дейност за уреждане, подобрене и затвърдяване делото на правосъдието”. Така той разглежда еднаквостта на задачата на МП и на сдружението. Министър

---

⁹ ЦДА, ф. 537 К, оп. 1, а. е. 19, л. 4-7; В. „Съдийски вестник”, № 10, юни 1936 г., 219-220.

¹⁰ ЦДА, ф. 537 К, оп. 1, а. е. 22, л. 3-5; В. „Съдийски вестник”, № 9, май 1938 г., 187-188.

Кожухаров признава, че „не е преставал да се интересува от дейността, същината и стремежите на същото”, и декларира готовността си „да се вслуша в всяко добре проучено решение на сдруженото съдийство, както и сам не ще пропусне да поиска неговото ценно сътрудничество”. Той счита, че първото условие за запазване устоите на държавно-обществения строй е наличието на „едно високо поставено, независимо и авторитетно правосъдие”. По думите му „независимото и материално обезпечено съдийство е най-добрият сътрудник на държавата”. Предвид на това обещава „да положи всички грижи за запазване достойнството на съдийската служба, като за целта при възможност се задоволят и без това минималните искания на сдруженото съдийство”¹¹.

На среща с УС на СБС министър Никола Йотов изразява своята убеденост, че „независимото и материално добре обезпечено съдийство е най-добрият сътрудник на съвременната правова държава”. Той заявява готовност винаги да се ползва от „ценното съдействие на сдружението по всички мероприятия, които Министерството на правосъдието ще има да предприеме”, да положи „всички усилия и грижи”, за да има едно „високо поставено и авторитетно правосъдие”.¹²

В приветствието си към XVIII общо редовно събрание на СБС (1 и 2 ноември 1940 г.) бившият член на УС и редактор на в. „Съдийски вестник” министър Васил Митаков очертава трудния, но ползотворен път на сдружението, път на „подеми, разочарования и огорчения...на едно честно и безкористно служене на идеалите на българското правосъдие...”, който съдийството извървява съвместно, „рамо до рамо” със сродния СБА. Министърът на правосъдието посочва като своя лична цел „да направи този път още по-гладък и още по-спокоен”, като, от една страна, съдейства за „осигуряване пълната независимост на съдията”, а от друга – отстранява

---

¹¹ В. „Съдийски вестник”, № 9, май 1938 г., 217-218.

¹² Пак там, № 3, ноември 1938 г., 49-50.

„всичко, което може да се отрази вредно върху престижа и авторитета на съдията и неговото дело”¹³.

Това са някои от мислите и оценките на министрите на правосъдието за дейността и заслугите на СБС за развитието на българското правосъдие. Те са достатъчно силно, убедително и красноречиво доказателство за авторитета и престижа на организацията!

---

¹³ ЦДА, ф. 537 К, оп. 1, а. е. 24, л. 5-9; В. „Съдийски вестник”, № 1, септември 1940 г., 52-53.